

Заритова А. В.,

здобувач вищої освіти

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Киян В. Я.,

завідувач кафедри

цивільно-правових дисциплін

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

Постановка проблеми. Праця людини є головним двигуном процесу розвитку і становлення сучасного суспільства. Нині важливим завданням будь-якої держави є забезпечення належних умов праці працівників, а також захист їх законних прав та інтересів. Обов'язком держави є створення умов для реалізації громадянами права на працю, гарантування рівних можливостей у виборі професії та виду праці, реалізація програм професійної підготовки, підготовки та перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Крім того, дослідження правового регулювання трудових відносин набуває особливої актуальності у зв'язку і нагальною необхідністю ухвалення Трудового кодексу України на заміну Кодексу законів про працю України, що давно застарів. Особливо гостро таке питання постало у зв'язку із організацією трудових відносин в Україні в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття та сутність трудових правовідносин були предметом дослідження таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як: С. Бортник, М. Іншин, В. Жернаков, В. Кучер, К. Мельник, Л. Могілевський, Н. Мокрицька, І. Паньонко, В. Юровська тощо.

Виділення невирішених раніше частин проблеми. Незважаючи на таку кількість наукових пошуків, враховуючи соціально-політичні зміни в українському суспільстві, зазначена проблематика потребує подальшого дослідження та доопрацювання. Визначення понять та ознак трудових правовідносин лежить у полі дослідження доктрини трудового права. Саме тому не вщухають дискусії з досліджуваного питання. У науці трудового права існує безліч концепцій трудових правовідносин, тому завжди нагальним є питання уніфікації існуючих поглядів, вироблення єдиної концепції та подальше закріплення її нормами трудового права.

Виклад основного матеріалу. Трудові правовідносини відіграють важливу роль у системі правовідносин кожної держави, особливо у правовому, соціальному та економічному аспектах. Від якісного правового регулювання відповідних правовідносин залежить соціальна стабільність, економічний розвиток та потенціал людських ресурсів [2, с. 61].

Забезпечення належного рівня трудових прав та інтересів працівників важливе не лише на національному рівні, а й на глобальному, оскільки це зменшує соціальну напруженість у світі, а також є запорукою збереження миру. З урахуванням цих обставин трудові правовідносини регулюються нормами як національного, так і міжнародного трудового права. Останні містяться у двосторонніх та багатосторонніх міждержавних угодах, в інших нормативно-правових актах, що видаються міжнародними інститутами.

На сучасному етапі є особливі характеристики трудових відносин, які динамічно розвиваються і змушують юриспруденцію вивчати нові особливості і вирішувати їх в рамках особливих ситуацій. Значення трудових відносин важко переоцінити [3, с. 56-57].

Трудові правовідносини мають особливості, що дозволяють відмежувати їхню відмінність передовсім від цивільно-правових правовідносин.

По-перше, вони регулюються трудовим законодавством та іншими актами, які містять норми трудового права.

По-друге, сторонами трудових правовідносин є працівник та роботодавець.

По-третє, сторони трудових правовідносин після укладання трудового договору не є рівними (працівник підпорядковується правилам внутрішнього трудового розпорядку).

По-четверте, трудові відносини – це відплатні відносини, тобто працівники мають право на винагороду – заробітну плату, яка виплачується систематично.

По-п'яте, беручи участь у трудових відносинах, працівник виконує певну роботу, застосовуючи особисту працю.

По-шосте, у трудових правовідносинах роботодавець зобов'язаний забезпечити умови праці та її охорону відповідно до трудового законодавства, колективного договору, угод, трудового договору [4, с. 69-70].

Зміст трудових правовідносин є взаємні права та обов'язки сторін трудових правовідносин. Зазначені права та обов'язки впливають із законодавства про працю, колективного договору, угод, локальних нормативних актів і трудового договору.

Юридичні факти виступають активним елементом механізму правового регулювання трудових відносин, з'ясування ролі та значення яких у сучасних умовах сприятиме ефективності законодавства та правозастосовної діяльності.

Таким чином, правовідносини – це юридичний зв'язок між особами, що складається з взаємних суб'єктивних прав і обов'язків. Ці права та обов'язки вказують межі можливої та належної поведінки у процесі праці.

Вочевидь, що з певних зовнішніх відмінностей позицій авторів, більшість із них сходиться у тому, що функціонування правовідносин слід здійснювати як через ізольовану дію окремих елементів і зв'язків, і через їх взаємодію. Нам видається обґрунтованим такий підхід не тільки як спосіб наукової абстракції при вивченні складної структури зв'язків трудових правовідносин, але і як спосіб, який адекватний реальній практиці здійснення правовідносин у сфері найманої праці [5, с. 115].

Трудові правовідносини як правова структура є взаємозв'язком і взаємодією ідеального (юридичні відносини) і матеріального (трудова поведінка, що складається з трудової діяльності), правового зв'язку та фактичних відносин.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Трудові правовідносини – це специфічний вид правових відносин, які виникають між особою та роботодавцем з приводу надання ним певного виду робіт, вони обов'язково мають добровільний характер і регулюються нормами трудового права. Характерними ознаками трудових правовідносин, на нашу думку, є такі риси:

- укладаються лише на добровільній основі;
- регулюються нормами трудового права України;
- сторонами відносин обов'язково є робітник та роботодавець;
- тривають у часі;
- виникають у результаті укладання трудового договору;
- сторони вказаних відносин наділені суб'єктивними права і мають певні обов'язки;
- мають відплатний характер;
- кожен з учасників відносин несе відповідальність за порушення норм законодавства, що регулює трудові правовідносини.

Перспективними напрямками подальших наукових розвідок має стати окреме дослідження правової природи кожної з ознак трудових правовідносин, визначення ступеню їхньої реалізації та доцільності подальшого застосування окремо та у сукупності з іншими.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 01.11.2022 р. Київ: Правова єдність, 2022. 100 с.
2. Бортник С. М. Трудове право України: підручник. Харків: ХНУВС, 2019. 408 с.
3. Кучер В. О. Трудове право України: навч. посібник. Л: ЛьвДУВС, 2017. 564 с.
4. Юровська В. В. Поняття та ознаки трудових правовідносин. *Право та інновації*. 2016. № 1 (13). С. 67-72
5. Іншин М.І. Теоретико-правова характеристика трудових правовідносин. *Форум права*. 2014. № 3. С. 113-119.